

УДК 37.091.3-051:373.3:004

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-217-378-382

ЛАЗАРЕНКО Наталія Іванівна –

доктор педагогічних наук, професор,
ректор Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3556-8849>

e-mail: nataliia.lazarenko@vspu.edu.ua

ВІЗНІЮК Інесса Миколаївна –

доктор психологічних наук, професор, професор,
професор кафедри психології та соціальної роботи
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6538-7742>

e-mail: innavisnyuk@gmail.com

ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті розкрито практичний досвід формування інноваційної компетентності майбутніх учителів початкових класів. Висвітлено методи й підходи до впровадження інновацій у педагогічну практику, зокрема використання сучасних технологій, інтерактивних методик і технологічних карт. Окреслено значення інноваційної компетентності для розвитку професійної майстерності педагогів та підвищення якості початкової освіти. Представлено етапи підготовки педагогів, спрямовані на забезпечення здатності до творчого підходу й адаптації до викликів сучасного освітнього середовища.

Розглянуто сучасні інтерактивні методи навчання як основу ефективного освітнього процесу в початковій школі. Проаналізовано ключові етапи проведення інтерактивного уроку, включаючи мотивацію, групову діяльність, рефлексію та створення нового навчального продукту. Висвітлено важливість комфортних умов, діалогової взаємодії та психологічної готовності учнів до співпраці. Акцент зроблено на ролі вчителя як фасилітатора, що організовує навчальну діяльність для досягнення освітніх цілей через обмін знаннями, ідеями та досвідом. Інтерактивні форми роботи сприяють формуванню комунікативних умінь, критичного мислення та творчості молодших школярів.

Інтерактивна модель навчання є інноваційним підходом до освітнього процесу, який створює комфортні умови для активної взаємодії учнів. Вона сприяє розвитку комунікативних навичок, критичного мислення, творчості та здатності працювати в команді. Основною метою цієї моделі є забезпечення спільної діяльності учнів, яка базується на обміні знаннями, ідеями та досвідом. Педагог, виконуючи роль фасилітатора, організовує процес навчання таким чином, щоб учні самостійно опановували матеріал і досягали освітніх цілей. Інтерактивна модель навчання забезпечує гармонійний розвиток особистості учня та підвищує якість освіти, відповідаючи на виклики сучасної педагогіки.

Ключові слова: інноваційна компетентність, початкова освіта, педагогічна практика, технологічні карти, інтерактивні методики, сучасні технології, професійна підготовка.

LAZARENKO Nataliia Ivanivna –

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Rector Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3556-8849>

e-mail: nataliia.lazarenko@vspu.edu.ua

VIZNIUK Inessa Mykolaivna –

Doctor of Psychological Sciences, Professor,
Professor at the Department of Psychology and Social Work of
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6538-7742>

e-mail: innavisnyuk@gmail.com

PRACTICAL EXPERIENCE OF FORMING INNOVATIVE COMPETENCE OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

The article reveals the practical experience of forming innovative competence of future primary school teachers. It highlights methods and approaches to introducing innovations into pedagogical practice, in particular the use of modern technologies, interactive methods and technological maps. It outlines the importance of innovative competence for the development of professional skills of teachers and improving the quality of primary education. It presents the stages of teacher training aimed at ensuring the ability to take a creative approach and adapt to the challenges of the modern educational environment. Modern interactive teaching methods are considered as the basis of an effective educational process in primary school. The key stages of conducting an interactive lesson are analyzed, including motivation, group activity, reflection and the creation of a new educational product. It highlights the importance of comfortable conditions, dialogic interaction and psychological readiness of students for cooperation. The emphasis is on the role of the teacher as a facilitator, who organizes educational activities to achieve educational goals through the exchange of knowledge, ideas and experience. Interactive forms of work contribute to the formation of communication skills, critical thinking and creativity of younger schoolchildren.

The interactive learning model is an innovative approach to the educational process, which creates comfortable conditions for active interaction of students. It contributes to the development of communication skills, critical thinking, creativity and the ability to work in a team. The main goal of this model is to ensure joint activities of students, which is based on the exchange of knowledge, ideas and experience. The teacher, acting as a facilitator, organizes the learning process in such a way that students independently master the material and achieve educational goals.

The interactive learning model ensures the harmonious development of the student's personality and improves the quality of education, responding to the challenges of modern pedagogy.

Keywords: *innovative competence, primary education, pedagogical practice, technological maps, interactive methods, modern technologies, professional training.*

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Впровадження інноваційних технологій навчання потребує зміни змісту та структури освітнього процесу, пошуку активних методів і форм, спрямованих на розвиток творчої особистості фахівця. До таких методів належать інтерактивні й проблемні лекції, лекції-діалоги, семінари-диспути, рольові ігри, тренінги. Основними шляхами ефективної професійної підготовки вчителів початкової школи є оновлення змісту навчання з акцентом на професійно-особистісний розвиток, варіативність освітніх програм, створення розвивального середовища й суб'єкт-суб'єктна взаємодія. Завданням сучасних закладів вищої освіти є підготовка фахівців, здатних розуміти проблеми реформування початкової освіти та адаптуватися до її оновлення.

Оскільки вчитель організовує освітній процес, його основною метою є підтримка прагнення учнів до пізнання, що спонукає застосовувати інновації для підвищення інтересу до навчання. Соціально-економічні та політичні зміни в Україні внесли корективи в освітній процес, а в Законі України «Про освіту» зазначено, що «освіта» – основа розвитку суспільства і держави. В контексті чого впровадження інноваційних технологій в школах обумовлено, зокрема: активізацією діяльності учнів, підвищенням ефективності управління, забезпеченням технологій особистісно-орієнтованого навчання та вдосконаленням матеріалу. Їх застосування сприяє успішному навчанню, вихованню й гармонійному розвитку особистості молодших школярів, практичним вимірам чого й присвячено дослідження [1–4].

Новий підхід до професійної діяльності вчителя передбачає індивідуально-творчу роботу педагога, спрямовану на впровадження нових технологій для реалізації особистісно орієнтованого навчання. Одним із ключових завдань модернізації освіти є забезпечення якості підготовки фахівців відповідно до міжнародних стандартів, що потребує змін методик і впровадження інноваційних технологій навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вдосконаленню професійної освіти та моделі впровадження нових інноваційних та інформаційних технологій присвячено праці В. Бикова, С. Гончаренка, А. Коломієць, В. Кременя, Н. Ничкало, О. Пометун, Л. Хомич та ін. Такі науковці, як Н. Бібік, О. Савченко, Г. Тарасенко, Л. Хоружа та ін. досліджували особливості професійної підготовки вчителя початкової школи. Однак подальшого дослідження потребують теоретичні та практичні засади формування інноваційної компетентності майбутніх учителів початкових класів.

Метою статті є визначення теоретичних та практичних основ формування інноваційної компетентності майбутніх учителів початкових класів, дослідити ефективні методи впровадження інновацій у педагогічну практику, а також

розробити рекомендації для підвищення професійної готовності педагогів до творчого підходу та адаптації до сучасних викликів освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інноваційне навчання є невід'ємною частиною сучасного освітнього процесу, адже воно відповідає вимогам суспільства, орієнтованого на швидкі зміни та технологічний прогрес. Таке навчання враховує динаміку змін у світі, що вимагає розвитку у здобувачів освіти критичного, креативного та системного мислення, адаптаційних навичок і соціальної мобільності. Як принцип педагогіки, інноваційність створює умови для формування гармонійної, креативної особистості, яка має можливість реалізувати свій індивідуальний творчий потенціал. Вона підкреслює право кожного на свободу саморозвитку, особистісну ініціативу та внесок у досягнення індивідуальних і суспільних цілей, що особливо актуально в контексті ХХІ століття [1, 3].

Класифікація педагогічних технологій інноваційного навчання дозволяє виокремити практичні підходи, які найбільш ефективно реалізуються в освітньому середовищі (табл. 1). Серед них можна назвати технології інтерактивного навчання, проблемного підходу, розвивального навчання та ті, що спрямовані на підвищення ефективності управління й організації навчального процесу. Таким чином, інноваційне навчання стає засобом підготовки творчих і компетентних фахівців, здатних адаптуватися до викликів сучасності.

Інноваційна компетентність майбутніх учителів початкових класів – це інтегральна якість, що включає знання, вміння, навички та особистісні якості, необхідні для впровадження сучасних освітніх технологій, творчого вирішення професійних завдань, адаптації до змін у сфері освіти та створення ефективного інноваційного освітнього середовища [2, 3].

Різноманіття цих педагогічних технологій передбачає, що вчитель має бути не лише теоретично підготовленим, а й творчо адаптуватися до їх впровадження, сприяючи гармонійному розвитку здобувачів освіти й оновленню освітнього процесу. Інноваційна діяльність викликає оновлення системи навчання й виховання, що забезпечує актуальність і прогресивність початкової школи [1, 4].

Інтерактивні методи в поєднанні з класичними створюють ефективну основу для навчання в початковій школі. Вони дозволяють вчителю підібрати оптимальні підходи відповідно до теми та рівня знань учнів. Переваги інтерактивного навчання включають: більший обсяг роботи за той самий час, високий рівень засвоєння матеріалу, розвиток рефлексії, самоконтролю, співпраці та гуманних стосунків між дітьми. Впровадження інтерактивного навчання сприяє розвитку комунікації у групах, ціннісній єдності, аналізу й

самоаналізу, підвищенню пізнавальної активності та готовності до взаємодії. Такі методи

допомагають досягти навчальної, розвивальної й виховної мети уроків у початковій школі (рис. 1).

Таблиця 1

Класифікація педагогічних технологій інноваційного навчання

Види інноваційних технологій	Характеристика
1	2
Структурно-логічні технології	Забезпечують поетапну організацію системи навчання, що дозволяє поступово і систематично формувати знання й уміння учнів. Цей підхід гарантує логічну послідовність розв'язання дидактичних задач із використанням діагностики результатів, що сприяє підвищенню ефективності навчального процесу.
Інтеграційні технології	Забезпечують взаємозв'язок міжпредметних знань і умінь, що дозволяє учням глибше розуміти навчальний матеріал і застосовувати отримані знання в комплексних ситуаціях, що сприяє розвитку системного мислення.
Ігрові технології	Надають можливість учням вчитися через гру, що активізує їх пізнавальну активність та сприяє ефективному засвоєнню знань. Вміння знаходити компромісні рішення, набуті в процесі гри, допомагають у реальному житті.
Тренінгові технології	Забезпечують відпрацювання алгоритмів виконання практичних завдань, що є важливим для засвоєння конкретних професійних навичок.
Інформаційно-комп'ютерні технології	Створюють інтерактивне освітнє середовище, де учень і вчитель взаємодіють за допомогою навчальних програм, що сприяє доступності знань і підвищенню їхньої актуальності.
Діалогові технології	Розвивають навички критичного та діалогового мислення, створюючи взаємодію на суб'єкт-суб'єктному рівні, що підвищує залученість учасників процесу.

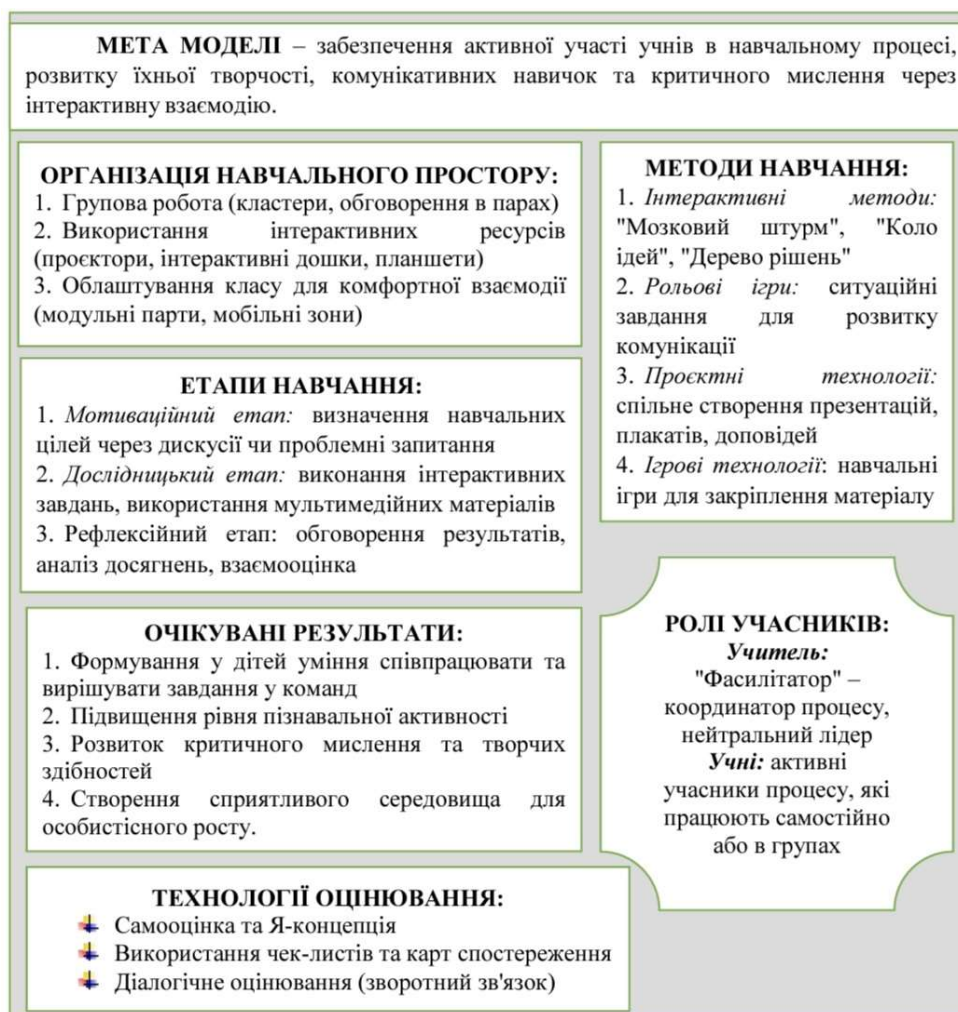

Рис. 1. Інтерактивна модель навчання в початковій школі

Інтерактивна модель навчання демонструє ефективність завдяки створенню комфортних умов, які стимулюють активну взаємодію учнів. Її впровадження сприяє всебічному розвитку здібностей, формуванню важливих життєвих навичок і вмінь, а також розбудові комунікативних зв'язків, що є основою для досягнення спільних результатів [1; 3].

Навчання у співпраці дозволяє учням активно залучатися до освітнього процесу, отримувати досвід взаємодії й розвивати здатність працювати в команді. У цьому контексті педагог виступає «нейтральним лідером», що, з урахуванням принципу дитиноцентризму, забезпечує свободу й легкість у досягненні навчальних цілей. Завдяки цьому підходу інтерактивна модель навчання закладає фундамент для успішної адаптації учнів у соціальному середовищі та забезпечує якісну освіту. Ця модель адаптована для початкової школи, сприяючи гармонійному розвитку учнів та забезпечуючи інтерактивність навчання.

Таким чином, інтерактивна модель навчання створює умови для якісного підвищення ефективності освітнього процесу, орієнтуючись на активну участь учасників навчання. Вона не лише сприяє досягненню навчальних цілей, але й перетворює освітній процес на діалогічний формат, що стимулює творче і критичне мислення учнів, що особливо важливо в сучасному середовищі, де ключовою є здатність до співпраці, комунікації та адаптації [2; 3].

Структурна перебудова заняття з використанням інтерактивних методик змінює традиційний підхід, формуючи середовище, де учні й учитель взаємодіють на рівних. Учитель стає не лише передавачем знань, але й фасилітатором, що організовує процес навчання таким чином, щоб учасники могли вільно ділитися своїми ідеями та досвідом, що забезпечує кращу засвоєність матеріалу та сприяє особистісному розвитку. Отже, інтерактивна модель створює більш гнучке та демократичне середовище навчання, яке відповідає сучасним потребам освіти [3; 4].

Інтерактивна діяльність на уроках сприяє діалоговому спілкуванню, що веде до взаєморозуміння, взаємодії та вирішення важливих завдань. Учні навчаються критично мислити, аналізувати, приймати рішення, брати участь у дискусіях і взаємодіяти в групах через індивідуальну, парну чи групову роботу, проекти, рольові ігри та творчі завдання. Інтерактивне навчання розвиває комунікативні навички, забезпечує інформацією, формує навчальні уміння (аналіз, синтез), привчає до командної роботи та зменшує нервову навантаженість. Релаксація дає змогу спостерігати за однолітками, їхньою комунікацією, аргументацією та розв'язанням конфліктів [1; 4].

Від того розуміємо, що інтерактивне навчання акцентує увагу не на кількості знань, а на їх практичному застосуванні та значущості для учнів. Воно створює ситуації пізнання, де кожен учень активно залучений до процесу навчання. Цей підхід забезпечує обмін інформацією, ідеями та методами роботи, сприяючи спільному досягненню мети.

Атмосфера доброзичливості й взаємопідтримки є ключовою, оскільки створює комфортні умови для відкритої взаємодії. Застосування інтерактивних методик формує комунікативні вміння, громадянську позицію та емоційні контакти. Учні вчаться аргументувати свої думки, аналізувати інформацію й приймати спільні рішення. Уроки в режимі взаємодії допомагають подолати страх помилок, розвивають довіру між учнями та вчителем, а також сприяють гармонійному особистісному розвитку. Таким чином, інтерактивне навчання стає основою для розвитку самостійності, співпраці й впевненості в учнів. Організація інтерактивного навчання є складним завданням для вчителя, оскільки вона вимагає не лише засвоєння методик, але й створення ефективного діалогового простору та рефлексивного аналізу. Успішне впровадження інтерактивних прийомів потребує уваги до дотримання норм поведінки, забезпечення участі кожного учня, ясності вказівок і конструктивної критики, спрямованої на ідеї, а не на особистості [2; 3].

Рефлексія є важливим етапом інтерактивного навчання, проте її складність часто полягає у труднощах учнів із вираженням власних почуттів. Використання підказок, таких як «Хочу запитати...» або «Найважчим для мене...», допомагає школярам сформулювати думки та брати активну участь у процесі аналізу.

Таким чином, інтерактивні методи змінюють традиційну модель навчання, роблячи її більш залучаючою та стимулюючою для учнів. Вони сприяють активному пізнанню світу, розвитку критичного мислення й формуванню навичок співпраці, що є ключовими для сучасного освітнього процесу. Отож, інтерактивне навчання стає важливим інструментом гармонійного розвитку здобувачів і покращення якості освіти.

Інтерактивна діяльність вимагає ретельної підготовки з боку вчителя, адже її успішність залежить не лише від використання сучасних методик, але й від створення атмосфери співпраці та взаємопідтримки. Важливо оптимально організувати навчальний простір, забезпечивши учням доступ до матеріалів і завдань, а також підготувати їх психологічно до партнерської взаємодії. Особливу увагу слід приділити формуванню мотивації, яка об'єднує пізнавальні й соціальні цілі, залученню кожного учасника до діалогу та контролю за дотриманням норм поведінки.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Сучасні освітні пріоритети вимагають від учителів пошуку і впровадження нових технологій викладання, спрямованих на підвищення результативності навчання та виховання. Одним із головних завдань є розвиток у школярів інтересу до навчання та творчості, що досягається через активне використання інтерактивних технологій. Вони дозволяють урізноманітнити форми й засоби навчання, стимулюючи творчу активність учнів.

Аналіз досвіду та літератури доводить ефективність інтерактивного навчання, яке ставить кожного учня в центр пізнавального процесу, забезпечуючи спільну діяльність, обмін знаннями, ідеями й методами. Моделювання уроків за

інтерактивними технологіями хоч і є складним завданням, але відповідає вимогам сучасного часу, сприяючи гармонійному розвитку учнів і підвищенню якості освіти.

Етапи інтерактивного уроку, такі як мотивація, цілепокладання, групова діяльність, презентація, рефлексія та оцінювання, є ключовими для досягнення результатів. Створення «нового продукту» у вигляді висновків або творчих завдань допомагає учням інтегрувати отримані знання в реальне життя, а рефлексія дозволяє оцінити, як вони можуть застосувати ці знання в майбутньому. Інтерактивні форми роботи, як-от статичні пари, малі групи та ігрова співпраця, є ефективними інструментами для вирішення навчальних проблем. Вони сприяють обміну знаннями й ідеями, формують комунікативні вміння та забезпечують активну участь кожного учасника. Таким чином, інтерактивна діяльність стає важливим елементом сучасного навчального процесу, спрямованим на досягнення спільних освітніх цілей.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Lazarenko N., Vizniuk I. Monitorynh zabezpechennia yakosti profesiinoi osvity pedahohiv v konteksti yevrointehratsii. *Comparative Professional Pedagogy*, 2023. №13(1). P. 11-19.
2. Vizniuk I. M., Dolylna A. S., Dolyynnyi S. S., Palamarchuk O. M. Formuvannia informatsiinoi kompetentnosti v osvitno-profesiinii sferi diialnosti aspirantiv. *Orhanizatsiina psykholohiia. ekonomichna psykholohiia*, 2023. №1(28). P. 76-84.
3. Дубяга С. М. Педагогічні технології в початковій школі : навчально методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряду підготовки «Початкова освіта». Мелітополь. Вид-во МДПУ. 2015. 160 с.
4. Сапожников С. В. Психологічна підготовка майбутнього учителя до спілкування з учнями: основні завдання. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2019. №1 (17). С. 114-122.

REFERENCES

1. Lazarenko, N., Vizniuk, I. (2023). Monitorynh zabezpechennia yakosti profesiinoi osvity pedahohiv v konteksti yevrointehratsii [Monitoring the safety of teachers in the context of European integration]. *Comparative Professional Pedagogy*. 13(1). 11–19. [in English]

2. Vizniuk, I. M., Dolylna, A. S., Dolyynnyi, S. S., Palamarchuk, O. M. (2023). Formuvannia informatsiinoi kompetentnosti v osvitno-profesiinii sferi diialnosti aspirantiv [Formuvannia informatsiinoi kompetentnosti v osvitno-profesiinii sferi diialnosti aspirantiv]. *Orhanizatsiina psykholohiia. ekonomichna psykholohiia*. 1(28). 76-84. [in English]

3. Dubiaha, S.M. (2015). Pedahohichni tekhnolohii v pochatkovii shkoli [Pedagogical technologies in primary school]: navchalno metodychnyi posibnyk dlia studentiv vyshchikh navchalnykh zakladiv napriamu pidhotovky «Pochatkova osvita». Melitopol. Vyd-vo MDPU. 160. [in Ukrainian]

4. Sapozhnykov, S. V. (2019). Psykholohichna pidhotovka maibutnoho uchytelia do spilkuvannia z uchniamy: osnovni zavdannia [Psychological preparation of a future teacher for communication with students: main tasks]. *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriiia «Pedahohika i psykholohiia»*. Pedahohichni nauky. 1(17). 114-122. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ЛАЗАРЕНКО Наталія Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, ректор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх учителів.

ВІЗНЮК Інеса Миколаївна – доктор психологічних наук, професор, професор, професор кафедри психології та соціальної роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: сучасні зміни в професійно-педагогічній підготовці фахівців.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

LAZARENKO Nataliia Ivanivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Rector Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University.

Scientific interests: professional training of future teachers.

VIZNIUK Inessa Mykolaivna – Doctor of Psychological Sciences, Professor, Professor at the Department of Psychology and Social Work of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University/

Scientific interests: modern changes in the professional and pedagogical training of specialists.

Стаття надійшла до редакції 09.02.2025 р.

УДК 378.048.2:373.5:81'243 (045)

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-217-382-388

КРИЩУК Валентина Леонідівна –

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри української мови та літератури
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5913-7584>
e-mail: kryshchuk86@gmail.com

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАВДАНЬ ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано ключові вимоги до підготовки майбутніх вчителів української мови та літератури щодо реалізації ними основних завдань літературної освіти. У ході дослідження доведено актуальність планової та ґрунтовної підготовки майбутніх вчителів-словесників з огляду на зміни, що відбуваються в системі освіти загалом. Виокремлено мету та основні завдання реалізації мовно-літературної галузі відповідно до змісту Концепції Нової української школи. Здійснено аналіз праць науковців та